

מראי מקומות- בבא בתרא קנ"ז

או לא, וכ' דיש לחלק. **אלא** דהק' מהא דא"י בב"מ (טז:), דהאומר לחבירו שדה שאני לוקח, לכשאקחנה קנוי' לך, דקנה, ומוקים הגמ' שם שהוא דוקא לפי ר"מ, ומ"ש מכאן דצייד הגמ' לומר דאולי אף בדרבנן כן, והניח בקו'. [ולכאור' צ"ל אף לפי פשט א' של הרשב"ם יש איזה מעלה של שעבוד יותר מקנין, אבל הרשב"ם לא כן, וצ"ע]. וע"ע בקצות (ק"ב, א') דדן על זה באריכות, לפרש מהו החילוק בין קנין לשעבוד, וכ' דמדאורייתא אין מקום לחלק, אלא רק מדרבנן הוא, וכמ"ש"כ הרשב"ם כאן [וצ"ע], דמשמע מדבריו שם דעל כרחין צריכין לומר כן, אבל מדברי הרשב"ם גופא לכאור' משמע דשייך לומר שהוא מדאורייתא לפי מהלך הראשון, וצ"ע].

(ד) **אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם- כ' האור שמח** (אישות י"ז, א', ד"ה ומזה), דלכאור' הגמ' כאן ק' למ"ד (הובא בסמ"ע [חו"מ ר"ג ור"ט]) דס"ל דאף דקיי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מ"מ אם הי' מקנה דבר שלא בא לעולם בהקנאה א' עם דבר שבא לעולם, אז אגב מה שהדבר שהוא בעולם נקנית, גם הדבר שלא בא לעולם יהי' קונה ג"כ. וק', דהא כאן הרי הוא משעבד דברים שהם בעולם ג"כ, וא"כ למה אי"ז פשוט כאן דמהני גם לשעבד דברים שלא באו לעולם, ואפי' לרבנן דא"א מקנה דשלב"ל. ותי' דמוכח מכאן, דמה דס"ל דיש להקנות דשלב"ל אגב דבר שבא לעולם, כל זה שייך רק אם יהיו חלוטית הקנין חלין בהדדי, דביחד שקונה הדבר שהוא בעולם קונה גם הדבר שאינו בעולם, דאל"ה לא אמרי' דמהני, וכיון שכאן חל השעבוד על מה שהוא בעולם מיד, ולא יחול השעבוד על מה שאינו שלו עדיין עד שקונה אותם, לכן כאן לא שייך לומר שיהיו משועבדים אגב.

(ה) **מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם- ע' בתוס' שכ' דכופין על מצוה זו, אולם ע' במאירי דכ' דאין כופין על מצוה זו, אלא רק מצוה הוא. ועוד כ' שם דיש אומרים שאינה אלא מצוה על הבנים מפני כבוד אביהם, אבל על שאר יורשים אין מצוה** [ולכאור' משמע מדבריו דאי"ז דבר מוסכם, ויש לע' בדבריו]. וכן הביא החזון איש

(א) **זכין בגדול ואין זכין לקטן, דברי ר"א- הק' תוס', למה אין זכין לקטן, הא זכין לאדם שלא בפניו. ותי' דכיון דזכ' מטעם שליחות, שרק מי שיכול להשוות שליח זוכין בשבילו, וקטן אינו יכול לעשות שליח. וכ' דלמ"ד דזוכין לקטן ולא לגדול, היינו משום דתקנו חכמים זכיי' רק בקטן, כיון דגדול יכול לקנות בעצמו. והק' הקובץ שעורים (תקס"ח), הא זכיי' מדאורייתא הוא, ומה ענינו לתקנת חכמים. ותי' דצ"ל דר"א פליג וס"ל דאינו מדאורייתא. אלא דהק' דעדיין ק' שי' ר' יהושע, דאמר זוכין לקטן וק"ו לגדול, ולמה צריך ק"ו, הרי לדינא קיי"ל דזכיי' מדאורייתא, וא"כ ודאי זוכין לגדול, והניח בקו'.**

(ב) **ב"ש אומרים יחלוקו- פי' הרשב"ם, דכיון דס"ל דשטר העומד לגבות כגבוי דמי, ממילא גם הבע"ח נחשב כודאי, ולא אמרי' בזה אין ספק מוציא מידי ודאי. והק' האילת השחר, נהי דאין שייך כאן אין ספק מוציא מידי ודאי, אבל היורשים גם מוחזקים הם (דהא ודאי הב"ח והאשה מחוסרי גוביינא), וא"כ לימא המוציא מחבירו עליו הראי'. וציידד אולי ב"ש ס"ל כסומכוס, וגם סומכוס מודה דהיכא דשייך לומר דאין ספק מוציא מידי ודאי, אז נשאר הכל אצל יורשי האב, אבל בלא"ה אמרי' יחלוקו. [ואולי הי' שייך לומר גם על דרך מש"כ תוס' לעיל (סב:), שיש מקומות דחז"ל אמרו דחולקים, ולא אמרי' המע"ה, אבל זהו רק היכא שאין כח של אין ספק מוציא מידי ודאי, אבל היכא דיכולין לומר דאין ספק מוציא מידי ודאי, א"כ בזה ודאי לא אמרי' יחלוקו, וכמ"ש"כ האילת השחר בדעת סומכוס].**

(ג) **כי תיבעי לך, אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם- יש לע', כיון דס"ל דא"א מקנה דבשב"ל, א"כ מהו הצד דמהני, הא עדיין אינם נקנים אצלו להשתעבד. וכ' הרשב"ם ב' פשטים, (א) דכיון דהקרקע בעולם הוא, אף דאינו שלו, זה עדיף מדבר שאינו בעולם כלל, (ב) דאלמוהו רבנן לשעבוד יותר מקנין, כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין. והק' הרש"ש על פשט ראשון של הרשב"ם, הא במקדש אשה לאחר שתתגייר, היא ג"כ בעולם, אלא דעדיין לא נתגיירה, ומ"מ זה תלוי במח' אם אדם מקנה דשלב"ל**

(ח) **הא מני ר"מ היא- פי' הרשב"ם, ולכן** מאוחרים כשרים, ואין מה לחוש, דאם כ' אחריות בהשטר, הרי כ' דקנאי ודעתיד אנא למיקני, שאין כותבין אחריות לחצאין [משמע קצת דצריך לכתוב דאיקני בפירוש, וכשי' הרי' מיגש, וצ"ע בזה], וגם אם לא נכתב בו אחריות ליכא למיחש כלל, דהא לר"מ לא טריף ממשעבדי היכא דלא כ' בו אחריות. וכ' הרשב"ש דלכאור' מוכרחין אנו לומר דמיירי דכ' בה אחריות, דאל"כ למה שטרי מוקדמין פסולין, הרי כל החשש דשטר מוקדם הוא משום משעבדי, ואם אין גובין ממשעבדי, אין מה לחוש, ומהו ספק הרשב"ם, והניח בקו'.

(ט) **ואי ס"ד דאיקני... לא משתעבד, בע"ח אמאי** גובה שבחא- הק' הריטב"א, ולדידי' מי ניחא, הרי שבח זה לא קנה הלואה מעולם, כי הלוקח השביחו, ואין שייך לומר בזה דהלואה לקחו ומכרו, ולמה משועבד כלל. והביא מהרמ"ה דבב"מ אי' דמה דבע"ח גובה שבח, היינו משום דכתב לי' מוכר ללוקח אנא איקום ואשפי וכו' ושבחינו, דהיינו דגם הלוקח רוצה שיהא השבח שהשביח כאילו השביחו המוכר, שלא לחלוק בין מה שהשביח המוכר ובין מה שהשביח הלוקח.

(י) **ר' הונא אמר יחלוקו- פי' הרשב"ם, דבבת** אחת נשתעבדו להם, שהרי אחר ה' הלואות קנאה, ובאותה העת שקנאה, מיד נשתעבדו לשניהם, שאין קדימה לאחת מהן. אולם ע' בריטב"א שהביא דדעת הרמב"ן הוא דיחלוקו מספק, ואם תפס לא מפקינן (וכ' בהערות המו"ל בהוצאת מה"ק דברמב"ן לפנינו ליתא). וע' בקצות (ק"ד, י') שהביא מש"כ הנמוק"י בשם הרמב"ם דחלוקה מספק הוא, ואם תפס קמא לא מפקינן. והק' הקצות ע"ז, דא"כ למה אין ב"ח גובה כל השבח, הרי הקרקע לגוביינא עוד, ולכן הוי המלוה טפי מוחזק בו. ועוד הק', דאם ודאי יש להקמא חצי, והספק אם גם להבתרא, א"כ הו"ל להיות הדין דזה נוטל ג' חלקים וזה נוטל רביע. ולכן כ' כדעת הרשב"ם, דאין החלוקה מטעם ספק אלא בתורת ודאי. וע' ביד רמה (קסו) שג"כ הביא צד זה דחולקין מספק, וע"ש מה שהק' עליו, ולכן פי' דחולקין בתורת ודאי.

(ב"ק ט"ו, ו') מהשטמ"ק בשם הרא"ש, אולם ג"כ דייק החזו"א שם מה דאי' בשו"ע (חו"מ קי"א, כ') דהיכא דקנה והוריש, בע"ח גובה מן היורשים, ומסתימות לשונו משמע דמכל היורשים גובה. וכ' החזו"א דהסברא הוא דכיון דמיני' קירית, חייבוהו חכמים לפרעו חובותיו.

(ו) **שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין-** רצה הגמ' להוכיח מזה דמהני דאיקני, דאל"כ מאוחרין אמאי כשרים, הרי למה השעבוד יחול על קרקעות שלא הי' לו בשעת ההלואה, ודחה הגמ' די"ל דר"מ היא. והק' הקובץ שעורים (תקע"א), לפי מש"כ הרשב"ם דאופן א' של מאוחרין היינו שלוח בניסן ולא נכתב עד תשרי, מאי מהני דכתב בתשרי דאיקני, הא הנכסים שקנה קודם תשרי לא נשתעבדו מחמת כתיבתו בתשרי. ולפירוש ה', שנכתב ביום שלוח, רק שאיחר זמן השטר, הרי לכאור' אין השעבוד חל קודם זמן השטר, וא"כ ג"כ יש להק', מה מהני מה דכ' דאיקני. והוכיח מזה דלכאור' צ"ל דהיכא דההלואה הי' היום, וכ' השטר בשעת ההלואה, א"כ שפיר חל השעבוד מיד (ורק בגט אינו יכול לגרשה עד זמן שכתוב בגט, כמו שהביא הקו"ש מראשונים), דהא איכא קלא ע"י כתיבת השטר בשעת ההלואה. ולכן, היכא דכותב דאיקני, חל השעבוד גם על הקרקעות שקונה אח"כ, ובלא"ה לא חל עליהם. אלא דהק' דלפירוש של הרשב"ם דכ' השטר בזמן המאוחר, עדיין ק'.

(ז) **והמאוחרין כשרין- כ' הרשב"א** דמשמע מכאן דלמ"ד דאיקני קנה, אפי' אם לא כ' דאיקני בפירוש קנה, דאל"ה, אפי' אם דאיקני מהני, איך פסק ותני דמאוחרין כשרים, הא כשלא כתב דאיקני, אפי' מאוחרין פסולין, אע"כ דבכל אופן כשרים, והיכא דלא כ' הוי כאילו כתב. אבל הביא מהר"י מיגש דלא כ' כן, אלא דבאמת היכא דלא כ' דאיקני לא מהני, וכוונת הגמ' לומר דאם דאיקני מהני, אז עכ"פ יתכן שיהיו מאוחרין כשרים, אבל בלא"ה איך שייך מאוחרין כשרין כלל, וע' מה שהק' הרשב"א עליו.